

Мавзу:

Ўзбекистонда ер ислоҳати, унинг мазмуни ва иқтисодиётни ривожлантиришда унинг аҳамияти.

Режа:

- 1. Ер ислоҳати тўғрисида тушунчалар.**
- 2. Ер ислоҳатини амалга ошириш босқичлари.**
- 3.Ўзбекистонда ер ислоҳатини амалга оширилиш тартиби.**

ЕР ИСЛОҲАТИ

Б
У

қонуний расмийлаштирилган ер тузумини ва ер муносабатларини, ерга бўлган мулкчилик шаклларини ўзгартириш, ерни бир мулкдордан ва фойдаланувчидан иккинчисига олиб бериш ва мамлакатда ҳудудий тузилишни мос равишда ўзгартириш билан боғлиқ тубдан қайта қуришдир.

Шундай қилиб ер ислохоти - бу давлат томонидан тартибга солинувчи ва назорат қилинувчи, унинг ер сиёсатинининг умумий кўринишини ўзида мужассамлаштирувчи янги ер тузумига ўтиш жараёнидир. Ислохот ер эгаликлари ва ердан фойдаланишларнинг, ерга бўлган мулкчиликнинг янги шаклларига нисбатан тез ва қийинчиликларсиз ўтишни таъминловчи ҳуқуқий, иқтисодий, техник ва ташкилий чоралар мажмуасини амалга оширишни назарда тутди.

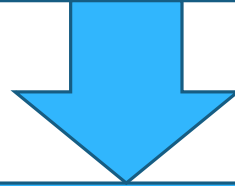
Ер ислохоти даврида қуйидаги асосий масалалар
ечилиши керак:

- ерга бўлган давлат мулкчилиги якка ҳокимлигини тугатиш;
- фуқаронинг ер олишга бўлган ҳуқуқларини амалга ошириш;
- бозор шаклидаги ер муносабатларига ўтиш;
- ер ресурсларини бошқаришнинг оғирлик марказини маҳаллий ҳокимият органларига кўчириш (децентрализация);
- қонуний рухсат этилган ер эгаликлари ва ердан фойдаланувчиларнинг барча шаклларининг эркин ривожланишини таъминлаш;
- атроф муҳитни муҳофаза қилиш соҳасидаги аҳамиятли устиворликларни таъминлаш.

Ислохотларни ўтказишда янги бозор иқтисодёти доирасида ер муносабатларини тартибга солиш учун ишончли ҳуқуқий асос яратувчи янги ер қонунларини яратиш масалалари биринчи даражали аҳамиятга эга. Хусусан, ерни товар айланишига қўшишда ер судларини, ер банкларини, рўйхатга олувчи чегаралаш хизматларини ва бошқа ер бозори инфратизими элементларини ташкил этиш ва қонуний таъминлаш талаб этилади.

Ўзбекистонда ҳозир ер ислохотини ўтказиш мақсадида қабул қилинган ва қилинаётган ер қонунлари қуйидаги тамойилларга асосланади:

- фуқароларнинг ер участкаларига бўлган ҳуқуқлари устиворлиги;
- маҳаллий ижрочи ҳокимият органларига ерни тасарруф этиш ҳуқуқини бериш;
- ерда хўжалик юритиш шаклларининг кўплиги ва барчасининг тенглиги;
- ердан фойдаланишнинг тўловлиги;
- ерни муҳофаза этиш.

Ислохотлар даврида ер тузиш ёрдамида ер маҳаллий ижрочи ҳокимият органлари тасарруфига берилади деҳқон ва шахсий томорқа хўжаликларига ер ажратиш, боғдорчилик ва сабзавотчиликни ривожлантириш учун махсус ер фондлари ташкил этилади; участкалар ерга бўлган ҳуқуқларни тасдиқловчи ҳужжатларни бериш билан ажратилади.

Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини ишлаб чиқаришнинг ўсишини, тупроқлар унумдорлигининг ошишини таъминлаш учун ишлаб чиқарувчиларнинг иқтисодий манфаатларини ишга солиш керак; шунинг учун ер сиёсатининг асоси ер муносабатларини тартибга солишнинг самарали иқтисодий механизми бўлиши керак. У мос ҳуқуқий ва ташкилий чоралар билан боғланган бўлиши ва давлатнинг умумий ижтимоий-иқтисодий сиёсатига мос келиши керак.

Ер ислоҳотининг иқтисодий механизми қуйидаги асосий қоидаларга асосланади:

- жамиятда содир бўлаётган объектив иқтисодий қонунлар ва жараёнлар таъсирини албатта ҳисобга олиш;
- давлатнинг, айрим корхоналар ва фуқароларнинг иқтисодий манфаатларини уйғунлаштириш;
- қишлоқ хўжалиги ер эгаллиги ва ердан фойдаланишларини иқтисодий ҳимоялаш ҳамда ерларни бўзилишдан сақлаш ишлаб чиқариш мақсадларига нисбатан табиатни муҳофаза қилиш мақсадларининг устиворлиги;
- ердан оқилона фойдаланишни иқтисодий рағбатлантириш;
- барча амалга ошириладиган тадбирларнинг иқтисодий самарадорлиги.

Юқори ривожланган давлатлар тажрибаси (хусусан, Швеция, Германия, США) кўрсатишича, ер муносабатларини тартибга солишнинг самарали иқтисодий механизми мос инфратизимни (ер банклари, мулкларни баҳолаш ва солиққа тортиш хизматлари, биржалар ва ш.ў.) талаб этади. Бундан ташқари, бутун тизим ер муносабатлари занжирининг аниқ ер мулкдоридан, ер эгаси ва ердан фойдаланувчидан бошлаб, бутун давлатгача бўлган барча бўғинларини қамраб олсагина ишлайди.

Ер ислоҳотларини амалга ошириш учун зарур пул маблағлари қуйидаги манбаалар ҳисобига ташкил топади:

ер учун тўловлар (ер солиғи ва ижара ҳақи);
ноқишлоқ хўжалик мақсадлари учун олинадиган қишлоқ хўжалик ерлари учун қоплама тўловлар;
ерни ва бошқа кўчмас мулкларни сотишдан ажратмалар;
ер эгалари ва ердан фойдаланувчиларни рўйхатга олиш билан боғлиқ йиғимлар;
ер сиёсатини, ердан оқилона фойдаланишни ва уни муҳофаза қилишни ташкил этишни амалга оширишга йўналтириладиган мақсадли давлат дотациялари ва корхоналар фойдаларидан ажратмалар;
бошқа манбаалар (жарималар, халқаро ёрдам ва ш.ў.).

Ер тузиш тўловларни жорий этиш, унинг мавжуд механизмлари мукаммал эмаслигига қарамасдан, ердан фойдаланувчиларнинг иқтисодий манфаатларини ишга солиш ва ер ислохотини барча йўналишлар бўйича амалга оширишни тезлатиш имконини берди.

Давлатнинг ер сиёсатини амалга ошириш бўйича ишларнинг асосий оғирлиги мос таркибга, моддий-техник таъминотга ва ер ислохотининг пишиб етилган муаммоларини ҳуқуқий саводли, техник тўғри ва иқтисодий асосланган ҳолда ечишга қодир малакали мутахассисларга эга давлат ер тузиш органлари зиммасига тушади.

Шу билан бир вақтнинг ўзида принципиал янги вазифалар пайдо бўлиши сабабли, уларнинг таркибини ва ваколатларини янада ривожлантириш ва такомиллаштириш зарурати туғилади.

Назорат саволлари:

1. Ер ислохоти нима?
2. Ўзбекистонда ер ислохотини ўтказиш зарурати нимадан келиб чиқди ва унинг мақсади қандай?
3. Ер ислохоти қандай асосий вазифаларни ечади?